

תוכן עניינים

3.....	תקציר מנהלים.....
4.....	1. מבוא.....
4.....	1.1. הגדרת הבעיה כציבורית.....
	2. סקירה היסטורית והיקף הבעיה
6.....	2.1. המדען הראשי.....
8.....	2.2. רשות החדשנות.....
12.....	2.3. מסלולים וחממות תחת רשות החדשנות.....
14.....	2.4. תקצוב הממשלה לרשות החדשנות.....
16.....	3. הכשלים בסוגיה ומיפוי השחקנים בזירה הציבורית והפוליטית.....
16.....	3.1. גישת הבחירה הציבורית.....
19.....	3.2. גישת שיווי המשקל בין קבוצות.....
23.....	4. עיצוב חלופות.....
26.....	5. ניתוח חלופות לפי הקריטריונים.....
30.....	6. סיכום.....
32.....	7. מקורות.....

1. מבוא

סוגיית החדשנות והיזמות היא סוגיה מאוד חשובה להתפתחות הכלכלית של מדינת ישראל, מדינת ישראל בענפים כמו חקלאות, תעשייה כבדה מסורתית נמצאת בירידה גם בגלל חוסר עידוד מצידה בתחומים אלו וגם בגלל האזור הבעייתי בו אנו חיים. כבר בהקמתה ישראל הבינה כי יש בה תשתית מחקר בסיסית טובה והרשות לחדשנות מספקת תשתית ארגונית שמאפשרת לממשלה ליישם לצרכי המדינה את הישגי המדע והטכנולוגיה בעולם ובארץ.¹

מדינת ישראל כן רואה בתחום החדשנות יזמות תחום חשוב אך איננה פועלת נכון לעודד תחום זה ולפתח אותו בצורה נכונה על מנת שמצד אחד לא יבוזבוזו כספי ציבור ומצד שני להוות שותף בעל שם בעולם. מדינת ישראל מאבדת יזמות לטובת מדינות אחרות בעולם ולטובת חממות פרטיות בישראל אשר היא לא חלק מהן ואיננה שותפה.

מבקר המדינה בנושא זה ביקר אותה במהלך השנים ובשנת 2012 אף אמר לאחר שנבדקו פעילויותיה בין השנים 2008-2011, שאין פרוטוקול מסודר בו מנמקים בצורה מסודרת מדוע אושרה או לא אושרה תוכנית סיוע לזים. המבקר אף המשיך וביקר שבניית הוועדה המקבלת לוקה בחסר מיסודה ובנויה בצורה לקויה. יוצא מצב אבסורד שתוכניות בעלות ציון נמוך נבחרות על חשבון תוכנית בעלות ציון גבוה בגלל הדרך בה בנויה הוועדה. כך שמראש הוועדה בוחרת תוכניות שהסיכוי להצלחתן נמוך, וכספי ציבור נזרקים. 64% מהחברות אשר אושרה להן התקציב אינן יכולות להתחיל במיזמם, מפני שיש עיכוב במתן המענק בפועל מעל שלושה וחצי חודשים מקבלת האישור.² דבר זה גורם לחברות הללו לחפש דרכי מימון אחרים ולנטוש את התוכנית.

נוסף על כך, משרד התמי"ת גם כן גורם לעיכובים בסיוע לכן יש לשפר הלקויות על מנת שתהיה אפשרות לעקוב אחרי ניצול כספי הציבור ולוודא שבאמת מנוצלים כראוי לדוגמא: הקריטריונים לקבלת הסיוע אינם ברורים, מעקב ניצול כפי הסיוע, מדידת אפקטיביות של הסיוע וכן הלאה.

¹ א, קינן. (1998). מבוא. המדען הראשי במשרד הממשלה בישראל. ירושלים: האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים: עמ' 3.

² ח. שפירא. (17.10.2012). דוח ביקורת שנתי 63א. מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור, אוחזר מתוך: <http://www.mevaker.gov.il/he/Reports/Pages/115.aspx>

2. סקירה היסטורית והיקף הבעיה

2.1. המדען הראשי

החלו למנות מדענים ראשיים במשרדי הממשלה השונים אפילו לפני שהייתה החלטת בשנות ה-60 מונה אפרים קציר על ידי ראש הממשלה דאז לוי אשכול לעמוד 1966 ממשלה בעניין. בתאריך מאי בראש ועדה שתארגן את המערכות הממשלתיות למחקר ופיתוח. אולם עוד לפני שהוועדה החלה שהחליף את תפקיד אפרים קציר לעבוד, ביולי 1966 המדען ראשי של מערכת הביטחון אויש על ידי מראשית ימי המדינה.³ דוד ברגמן היועץ המדעי לשר הביטחון בו כיהן גולדה מאיר ראש הממשלה, אישרה באוגוסט 1969 את הוועדה לארגון המחקר והפיתוח אשר החלה לפעול כשנה אחרי שהגישה את המלצותיה בדצמבר 1968. וועדה זו היא וועדת "קצ'לסקי" והיא הראשונה שקובעת כי יש להכיר בחשיבות קיומם של מכוני מחקר ממשלתיים שיוכלו למלא צרכים ממלכתיים חיוניים שאינם יכולים להתממש במגזר האקדמי ובמגזר היצרני. בדיוני הוועדה נאמר כי יש להקים במקום מועצה לאומית למחקר ופיתוח במשרד ראש הממשלה, רשות למחקר ולפיתוח שיינתן לה מעמד מיוחד על פי החוק לארגון ולהפעלה של המחקר והפיתוח הממלכתיים.⁴ הוועדה משרד המסחר למנות מדענים ראשיים במשרד החקלאות, משרד הפיתוח, המליצה, בין השאר, משרד נבדק בין השאר הצורך במשרת מדען ראשי במשרד התקשורת, ומשרד הבריאות. והתעשייה ומשרד התחבורה ומשרדים נוספים בעלי זיקה מחקרית.⁵ בשנת 1978 היו מדענים ראשיים השיכון (כיום משרד הכלכלה), משרד הבריאות, משרד המסחר והתעשייה משרד הביטחון, בשבעה משרדים ומשרד החקלאות.⁶ משרד התקשורת משרד התחבורה, משרד החינוך,

כינון התפקיד של מדען ראשי פעיל היה מהלך היסטורי ייחודי וראוי לציון. תוצאתו היא שהמשק הישראלי

³ א. קציר. (1998). איך נולדו המדענים הראשיים במשרדי הממשלה? המדען הראשי במשרדי הממשלה בישראל. ירושלים: האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

⁴ ש, גינוסר. (21.04.1978). מדענים ראשיים בשירות הממשלה, מעצבי מדיניות או אורחים לשעה. דבר, אוחזר מתוך:

http://jpress.org.il/Olive/APA/NLI_Heb/SharedView.Article.aspx?parm=Xlr1Q5hSa%2BAQIb8V7QKjUjniPhhFbTerU2I%2FjLLN%2FR47Q%2F9gNmOtN3G4hApZsw7mYw%3D%3D&mode=image&href=DAV%2f1978%2f04%2f21&page=20&rtl=true

⁵ צ. לביא. (1969). המלצה להקים רשות ממלכתית למחקר, מעריב 22.

⁶ גינוסר, 1978.